

EUSKERA ZORAGARRIA - UME TXIKIEN BERBAKEREA

Ume txikien berbakerea esaten dogunean, eurok darabilezan berbak dira ala umetxuenganako nagusiek darabilezanak? Biak dira izan.

TXIRI-TXIRI,
OINE-OINE.
AMA LEGEZ,
AMAMA LEGE,
AITITA LEGEZ.
TXIRI-TXIRI,
OINE-OINE.

(oinez ibiltzen ikasten dagoan umetxuari lagunduteko abestitxua dogu au)

Bizkaiko euskerea galduten doan ginoan, erderean sartu ta sartuten jaku, geroago eta sakonago sartu be. Erdeldunduten joaku, bada bizitzea Bizkaian. Galtze onegaz batera eundaka esakera berba eta adierazpide joakuz betiko.

Au berau, batez be, ume jaiobarri eta urna txikien munduan jazoten da, mundu onen berbakera berezia ia galduta dogula.

Umetxua bera etxekeogandiko artuemonetan eta, batez be, amaren eskutik sartuten da berbaldunen munduan. Beingo baten asiko da umetxua beste doinu eta zaraten artean amaren agotsa ezagututen. Leenengo ta bein, berbak eurak baino, beroneen doinuak ezagutuko dauz. Orregaitik, umezaroan umetxuokaz erabilten doguzan berbek eta berba antzeko zaratek garrantzi aundia dauke.

Berbetan asi baino leen, doinuak egiten dabez umetxuek. Beluago, berba antzeko doinuak egitera elduten dira, nagusiek eurek erabilten dabezan berben antzeko berbak egiten aaleginduko dirala. Nagusiek darabilezan esangura bardinak bilatu guran, aurki. Esaterako:

TA-TA: 1 aita
2.- tas-tas

Esangura ezbardin bi, beraz.

Olan bada, umetxua nagusiarenak esaten aaleginduko da eta onek berba barriak edota zarata barriak asmatutea eta ikastea dakar. Izan be, urna txikiek erabilten dabezan leenengo berbak nagusiengandik ikasten dabez beti eta. Umeak zer ikusi, a ikasi. Denporearen joanean, berba oneen arteko asko ta asko nagusien berbakerako egin dira.

Umea txikerra dan artean, esaldiak egiterakoan beintzat, irugarren pertsonen bidez baino ez jako egiten berba, esaterako: "zer ekarri deutso aitak sei-neri?": "nori egin deutso barre seinek?"... Geienetan, aditzak ez dira jokatu-ten.

Orain ogei urterik leenagora guztiz oidalakoa zan ume txikien berbakune au. Bizi-bizirik egoan gure etxeetan eta seintxuek leenengo oinkadekaz batera ikasten eben. Gaur egun, Bakion erabilera au, arean baino baztertuagoa, II bearrean dago, zoritxarrez. Baina ez ori bakarrik, erdereak bereak sartutea lortu izan dau. Nork ez dauz erri onetan, bada, oraingo ama askoren ezpaltan onelangorik entzun: Kariñiito!, Tesooro!..., seinetxue!, laztanaa! edo pitxiin! oneen ordez?

Eskolara artekoan, etxean ikasiko dau umetxuak berba egiten. Aurrean aitatutako berbakera ori etxean bakarrik ikasi leiteke eta. Orrexegaitik, gaur eguneko ume txikiokaz euskeraz egitea garrantzi aundi-aundikoa bada be, umezaroan ume-berbakune dalako ori erabilteak geroko umeen euskerea sendotutea dakar.

Orduan bada, umetxuekaz berba edo berba antzeko orreek erabilten ikasi daigun. Onetarako ondoan BERBALAPIKO laburra dakartsuegu. Ziur gagoz berbotatik asko be asko ezagunak izango dozuezana eta batzuk, bear bada, aaztuta. Ikasi eta erabili eizuez, bada! JAGOIZUE BIZKAIKO EUSKERA EDE-
RRA!!

TXALO PIN TXALO
TXALO PIN TXALO,
KATUTXUA MIZPIRA
GANEAN DAGO.
BADAGO BEGO,
BEGO BADAGO,
KATUTXUA MIZPIRA
GANEAN DAGO,
BEGIRA DAGO.

(ume txikitxuei txaloak egiten irakasteko erabilten dan abestitxua)

BERBALAPIKOA (umetxuena)

ABABAU= txakurra/txakurrak egiten dauan zaratea (AU-AU).

ABO-ABO = loak artuteko umetxuari esaten jakona.

ADUR-DARIO = adurtia, ezpan ingurua beti adurrez bustita dauan umetxuari esaten jako. (Bardin: **MOKO-DARIO, KAKADARIO...**).

AIAlA= kalea.

AIAlAN (joan)= kalera joan/ibiltzen joateko esaten jako.

AI DA-AI DA= idia, beia, zekorra eta.

AI NGERUTXU= laztana, seina, maitasuna adierazoteko.

ALALA= ondotxu, naiko ondo.

ANDI-ANDI (joan, egin)= etxetik kalera ibiltzen joateko orduan.

AP!= otz-otz dagoan zeozer ukutukeran/norbera bustikeran.

APA= abereren baten edo nonoren altzoaren ganera igonkeran edota besoen artean artukeran esaten jako.

APAPA= kalea.

APAPAN (egin)= ibiltzen joateko esaten jako umetxuari/umetxuak anka egin dauanean esaten jako.- (**ATATAN**).

APATXE (egin)= jesarri/jesarterakoan esaten jakona.

ARGIZARIZKO= azal leun eta zuri-larrosa dauan umetxuari esaten jako.
ARRETXIKOTAN= umetxua lepo ganean eroateari esaten jako.
ARROTZA-GORRINGO= kontu aundiz jagon bearreko umetxuari esaten jako.

ARROTZA-JANGO= arrautza jalea danari esaten jako. (Bardin: **FRUTA-JANGO, OGI-JANGO**).

ASTOKO= astokiloa, burugogorra, astokeriak eginkeran esaten jako.

AUPA!= umetxua jesarrita edo etzunda dagoan tokitik goratukeran esaten jako. (APA!).

BABITU= garbitu.

BAPO= ederra, galanta/umetxuak jaten amaituten dauanean esaten jako.

BARRABAN= biurria, okerra, gaiztoa.

BEGIZURI= begi urdin argiak dauazan umetxuari esaten jako. (Bardin: **BEGIBALTZ, BEGIEDER, BEGIANDI...**).

BEKEREKA= ardia, bildotsa, arkumea, artxoa eta. (BEKEKE).

BILI-BILI= aatea.

BILIN-BOLA= txirrinbueltea, bilinbueltea, itzulipurdia.

BILIN-BOLAKA= bilinbuelbaka, txirrinbuelbaka, itzulipurdika.

BIORRI= biurria, okerra, gaiztoa.

BIS-BIS= katua/katuari deituteko egiten dan zaratea.

DILIN-DALAN= kanpaia/kanpaiaren zaratea.

DIN-DAN= danbaladaka, zabuka, bilinbalan/txiboan ibiltea.

DINGILIN-DANGALAN= mogimendu aundiz ibilkeran/errenka dabilen urnetxua/burdiaren trangeladak.

DROGOSO= biurria, okerra, gaiztoa.

EIÑ= egin.

ERDU!= etorri aite!, atar!

ET= ez/kontuz! esateko.

ETETET= ez, ez/kontuz, kontuz! esateko.

FIRI-FIRI= gatza apurka-apurka ete gitxi-gitxika botakeran esaten da.

FU= sua/eguzkia gorri-gorri dagoanean esaten jako umetxuari.

FU (egin)= putz egin (suren bat amatateko).

GAUTXORI= gauzez itzartuta egoten dan umetxuari esaten jako.

GIZONTXU= beste mutil txikitxu bat umetxuari erakusteko esaten jako.

IÑUZENTE= kokoloa, ganorabakoa, umetxuari gozoro alan esateko.

IZTERKULUKA= umetxua nagusi baten oin baten ganean jesarrita, izterrak zabalik daukazala, bilinbalanka dabilenean.

JAKAN= jan txarrekoa dan umetxua edo gitxi jaten dauana.

KAKA= gorotza, satsa loikeria guztiak, berak ukutu ez daiazan esaten jako umetxuari. (**KAKELA**).

KAKELO= saskela, saskeldoa, Ida umetxuari esateko.

KAUSK (egin)= aginka egin, kosk egin.

KIKI= umetxuari bekoki ganean uleez egiten jakon kiribiloa/agina.

KIKI (egin)= ostuka ibili/ostuka ibilkeran esaten jako.

KIKIL= zakila (KIKILIÑO).

KILI-KIKI (egin)= kili-kili egiten jakonean esaten da.
KILI-KOLO= kili-kolon, askatuta, loka, zeozer loa dagoanean.
KISK-KISK (egin)= ulea moztu edo ebagi.
KISKI-KASKA= umetxua jokeran esaten jakona. (KISKA-KASKA).
KOIPEGAZA= mainatsu, maina andiak dauazan umetxuari esaten jako.
KOKO= mamarro txikia/txokolatea/arrautzea/umetxua ikaratu egiten dauan gizonkia.

KOKOLO= ganorabakoa, inuzentea, umetxuari goxo-goxo esaten jako.

KOKOLOBATXI= kokolotxua, kokolo esatea baino samurrago esaten jako.
(KOKOLOMENDI).

KOKOMARRO= mamua, ume txikiak ikaratuteko aitaturten jaken gizonkia.

KOSKON (egin)= umetxuari kokoteko txikiak buruan emon.

KOXKOR= txikitxua, eldua ez dana.

KUKU (egin)= umetxua ostenduta dagoan lekutik zeozereri begiratu deion edo begiratuten deutsonean esaten jako.

KUKUBARRE= umetxuak edonori barre egiten deutsonean edo egin bear deutsonean esaten jako.

KUKUKA (egin)= burua lantzean bein ataraz kuku egiten dauanean esaten jako.

KUKULUMIO= makurtuta, kokoriko, orpoen ganean jesarrita dagoanean.

KUKURRUKU= oilarra/oilarrak egiten dauan zaratea.

KURRA-KURRA= oiloa/oiloari deituteko berbea.

KUTTUN= laztana, seinu, aingerutxua, umetxuari maitasuna adierazoteko berbea.

LAU-TXAKURREN= umetxuak eskuak eta oinak bearen ganean dauazala ibilkeran esaten jako. **(LAU-TXAKUR).**

LAZTAN= seinu, aingerutxua, umetxuari gozoro esaten jako.

LO KUKUAK= lotaldi laburrak egiten dauazanean.

LOLO= loa.

LOLO (egin)= lo egin.

LOLOTAN (egon)= lo egiten egotea.

LOTI= lo asko egiten dauan umetxua (bardin: **NEGARTI, TXISETI, KAKATI, ADURTI, MAÑATI...**).

MA (egin)= musua emon.

MAMA= ura, esnea edota edozein edari.

MAMALABATXI= mamalatxua, neskei gozoro esaten jakena.

MAMATXALATXU= umetxuari mamala esateko (neskatilei).

MAMELO= gozokia, karameloa.

MAÑAK (egin, euki)= negar egin.

MAÑU= mamua, umea ikaratuteko erabilten dan gizon antzekoa.

MASUSTATXU= kokolotxua, neskatilei gozoro esaten jake.

MAU= jan/agokada edo koputxuren bat jan daian agoan sartukeran esaten jako.

MIRRI= argala, txikerra, makala/jan txarrekoa.

MITXIN= katua.

MIXOR= pirria, beterre, erretxinea, eroan txarreko edo aldixarreko ume-txuari esaten jako.

MIX-MIX= katua/katuari deituteko erabilten dan zaratea.

MIZKIN= jateko orduan, mizkeriak otordua bera baino gurago dauazan umetxuari esaten jako.

MOSOLO= baketsua, barea, otzana/matrailgorridun dan umetxua.

MUSU -GORRI = matrailgorridun dan umetxuari esaten jako.

MUSU -MERKE= edonori musuak emoteko beti gertu dagoan umetxuari esaten jako.

MUXE (artu)= asarratu/bekoki iluna egin edo jarri.

NANAN (egin)= jan.

NENE= esnea.

NONO= beia.

OGI BEDEINKATU= ona, baketsua, arazorik emoten ez dauan umetxua.

OGI KUXKURTXU= txikia, biguna, goxoa, umeari esaten jakona.

OGI ZATI= ona baino ohea dan umeari esaten jako.

OKER= biurria, barrabana, gaiztoa.

OLLANDATXU= nagusien antza eta ibilkerak dauazan neskatilea.

PA= musua.

PA (emon, egin, bota)= musua emon, musua bota.

PAPA= ogia.

PAPATA= oinetakoa.

PAPAU= zeozerez burua edo begiak estalduten jakozala, umetxua bildurtuteko erabilten dan berbea/ikaratuteko keinuak egiten jakozanean/mamua/umetxuari kokolo esateko.

PAPAUTEN= ilunetan.

PAPURRAK= ogi-zopak jaterakoan ago inguruan geldituten diran ondakinak.

PARRA -PARRA= euria bota aalean eginkeran.

PATA-PATA= oinez ibiltzen dala esaten jako umetxuari.

PATXALASA= neskatilei gozoro esaten jakena (PLAUSTA).

PEPELO= kokoloa, memeloa (PEPELERDO).

PERIKO= txiz-ontzia.

PIPI= txoria/zorri-bartza.

PIRRI= beterrea, erretxinea, mixiorra, eroan txarreko edo alditzarreko umetxuari esaten jako.

PISPOTA= neskatilei gozoro esaten jakena.

PITI -PATA= oinez ibilkeran esaten dana.

PITXI= olgetako balio dauan edozein txikikeria, jostailua/gauza polita ta erakargarriari buruz berba eginkeran esaten da.

PITXILIN= zakila.

PITXIN= lastana, kutuna, aingerutxua, goxoro esaten jakonean/txikitxua.

PITXITXI= txakurra (PITXITXU).

PLAUSTA= zeozere bearen ganera jausikeran esaten da, umetxua bera beizan leiteke.

PLISTI -PLASTA= uretan, basatan... gogotsu ibilkeran egiten dan zaratea/urazalean eskuaz jokeran egiten dana.

POPOLO= lodikotea, potoloa.

POPOT= autoa.

POTIN -POTINTXU= potoloa/anka okerdunaren ibilkerea.

POTOLO= popoloa, lodikotea, loditoa.

POTONGO= ur putzu txikitxua, euriak eragindakoa geienetan.
POTXINGO= ur putzu txikitxua, euriak eragindakoa geien baten.
POTXOLO= gozoa, samurra/polita/laztana, aingerutxua, kutuna.
POTXON= umetxuari gozoro esaten jakona.
PUN (egin)= jausi/jausikeran egiten dan zaratea/jausia.
PUNBA= jausia (**PAUNBA**).
PUNBA (egin)= bearen ganera jausi.
PUNBALA= zeozer edo nonor jausi dala esateko, umetxua bera be tartean/jausia.
PUPU= mina/zauria/urruturea.
PUPU (egin, euki)= min egin edo euki/urritu/min artu.
PURRA= oiloa.
PURRUT= uzkerra.
PURRUT (egin)= uzkerra bota.

RAPA-RAPA= arin-arin joatean edo ibiltean esaten da.

SAPA-SAPA= arin-arin joatean edo ibiltean esaten da.
SAPARRO= umetxua bera/beste umetxu txiker bat.
SASKEL= loia, saskeldoa, zikina.
SASKELDO= loia, zikina, saskela esatea baino samurragoa.
SASKILI - BASKILI= jankeran gauzak aurrerik ara edo goitik beera botaten diranean esaten da/gauzak laskitukeran esaten da.
SEÑE= ume txikia/laztana, aingerutxua umetxuari esateko.

TAKA-TAKA= oinez ibilateko edo ibiltan dala, esaten jako umeari.
TALAN - TALAN= kanpaia/kanpaiaren zaratea.
TALE (egin)= jo.
TAPA-TAPA= oinez ibilteko edo ibilaten dala, esaten jako umeari.
TAS-TAS= nonor jokeran esaten da/umetxuak eskuak zabalik daukazala joteke keinuak egitea.
TAS-TAS (egin, emon, artu)= jo, zigortu, eperdikoa emon edo artu.
TATAN (egin)= laztan egin.
TATANTXU (egin)= laztan egin.
TATI (egin)= umetxuari gauzaren bat eskeini eta artuten doanean kendu, olgeta lez.
TATO= jauzia, saltoa.
TATO (egin)= jauzi egin/jantziak janzkeran umetxuari besoak eta anakak zulo-etatik sartuten lagunduteko esaten jako/jatsi.
TERRALA (artu)= umetxuak negarraldi zaratsua egiten dauanean.
TETE (egin)= jo.
TIKI-TAKA= oinez ibilteko edo ibiltean esaten jako umetxuari.
TIPI-TAPA= oinez ibilteko edo ibiltean esaten jako umetxuari.
TIRRIN= txirrina/zila, zilbor estea ebagikeran lotuten dan zulotxua/umetxu negarti eta gogaikarriari esaten jako.
TIRRIN-TARRAN= dandarrez, narraz ibilkeran.
TITI= bularra/titia artutea.
TOTO= txakurra/seina, umegorria.
TOTONOXO= txakurkumea.
TRAKATAN - TRAKATAN= belaun ganean umea jauzika dagoala, zaldi ganean balebil lez, esaten da.

TROKOLO= txaparroa, zabalotea.

TUNTURRUNTAINA (artu)= muxe artu, asarratu, bekoki iluna egin.

TURRU-TURRU= ganezka pilotu.

TXAKA-TXAKA= oinez ibilkeran esaten jako/arín-arín ibili.

TXAKALA-TXAKALA= trenaren joana.

TXALO= belarriondokoa, matrailekoa, plastadea.

TXALO-PIN-TXALO= eskuak bata besteaz jokieran egiten dan olgetea/txalo egitea.

TXANBELIN= dotorea, polita, lerdena, gozoro esaten jako neskatileari.

TXANKAME= anka argalak daukazanari esaten jako.

TXANKA-PISTOLA= anka argalak daukazanari esaten jako.

TXANKIRRI= neskatilei gozoro esaten jakena.

TXANTXAN (egin)= dantzan egin (jantzan egin).

TXANTXUR= esne agina, umearen leenengoetariko agina (**TXATXUR**).

TXAPARRO= umetxua bera/beste edozein ume txiker.

TXAPISKOLA= bizia, okerra, bizkorra, biurria, neskatileari gozoro esaten jako.

TXARRITO= saskela, saskeldoa, loia, esaten jako umetxuari.

TXATA= sudurra.

TXATXA= sagarra, madaria edo antzekoa dan bestelako frutea/ozta-ozta oinez egiten dakian umetxuari esaten jako.

TXATXUR= esne agina, umearen leenengoetariko agina.

TXERA= umetxuak laztandukeran egiten dauan egordia, igortaldia.

TXERATSU= txerak, laztanak egitea eta artutea gogoko dauana.

TXERREN= barrabana, ikerra, biurria.

TXETXE= ume txikia/ispiluan umetxuak bere burua ikusikeran esaten jakona (**TXETXITO**).

TXI= erre (**TXIT**).

TXIBISKERIA= jostailu txikiak, ezgauzak/gauza txikerrak.

TXIBO= zugatz baten adarretik dingilizka, danbaladaka ibilateko, eskegiten dan sokea (kolunpioa).

TXIKER= txikia (TXIKIÑA).

TXIKI-TXIKI= txarriari deituteko egiten dan zaratea.

TXIKIÑA= neskatileari gozoro esaten jakona.

TXIKON= lepo ganean umetxua eroaneran, arretxikotan.

TXILIBRISTO= mutilei gozoro esaten jake.

TXILIN= txintzarria.

TXILIN-TXALAN= kanpaiek ataraten daben zaratea/umea bilinbalanka aidean erabilkeran esaten da.

TXIN= dirua/txanpona.

TXINTX (egin)= zintz egin, sudur zuloetatik mukia atarateko aizea botakeran indarra egin.

TXIN-TXIN= dirua/txanpona.

TXIN-TXIN-KOSKON= umetxuari olgeta antzean esaten jako bein ta barriz, **TXIN-TXIN** esateaz batera kilikiliak eginez eta **KOSKON** esateaz batera buruan joatearen itxura eginez, kokoteko txikitxuak emoten jakoz (beste orrenbeste **KISK-KISK KOSK-KOSK** berbea erabiliz).

TXINTXIRRI= umetxua negarretan isildu edo baretu daiten nagusiak esku-tan eragiten deutson txintzarri antzekoa/umetxua isildu daiten nagusiak zarata ori agoz egiten dauanean.

TXIO-TXIO= txoria.

TXIO-TXIORRA= txoriak abestuten dagoanean egiten dauan doinua.

TXIPLI-TXAPLA= uretan, ur azala jokeran egiten dan zaratea.

TXIPOTIN= potinatxua, potxingo txikia/umetxu txikia, txaparroa.

TXIRINBUELTA= bilinbueltea, bilin-bolea, itzulipurdia.

TXIRIPILLOTA= neskatilatxuari esaten jako/neskatilatxua.

TXIRIBORRO= naaste-borrastea, naastea/paperearen ganean umetxuak egiten dauan marrazketea.

TXIRRIN= txirrina/zila, zilbor estea ebagikera lotuten dan zulutxua.

TXIRRI-TXIRRI= kilkerria, kirkiloea/ur xirripea, ur txirristatxua eta bere doinua.

TXIRTXILLERIA= gauza txiki ugariari esaten jako/umeteriea, umesaila, umetxuak batera egoteari esaten jako/uskeriak.

TXIS= garnua, txiza/txiza egiten danean sortuten dan zarateari esaten jako.

TXISTU= zakila (PITXILIN).

TXITAN (egin)= zutundu edo oinez asten danean mugituteko esaten jako umetxuari.

TXITAN-TXITAN= umetxua zutundukera eta mugitukera esaten jako.

TXITXI= okelea, arraina, jatekoa/txakurra.

TXITXIMARKA= atzamarkadea/min egiteko atzamarrez aragia bihurtukera esaten da.

TXITXIRIBITXI = gauza txikiak/txirtxileriea.

TXOLINTXU= polita, alaia, lerdena dan umetxuari esaten jako.

TXONBO= uretan buruz beera murgildukera esaten da.

TXOR-TXOR= txorien txio-txioa edo doinua/amaibako berbeteari esaten jako, umetxuak lotu barik berba egiten dauanean.

TXORI = neskatileari buruan ipinten jakon troinuari esaten jako.

TXORTA= uleez egindako matazea/txirikordea, au da, uleak ondo orraztuta eta batuta dagozala ule mordo osotzen dabenean.

TXOTXO= txo/mutiltxuari esaten jakona.

TXOTXOBARIKU= kokoloa, kokolomendia.

TXU= txistua botatean olantxe esaten jako umetxuari.

TXURRU-TXURRU= zurrutada txikietan edatea/umetxuak tititik dzangadea artuten dauanean egiten dauan zaratea.

TXUT!= bero-bero dagoan zeozer ukutukera/sargoria, aro beroa dagoanean/norbera errekeran esaten dana.

TXUTXU= erakargarria danari esaten jako.

UFA-UFA (ibili)= uretan ibili (**UFA-UFAKA** ibili).

UMEGORRI nagusi keinuak egiten duazan umetxua (**UMEKONDO, UME-MOKO, UMESOSTOR**).

ZEZENKO= umetxu indartsua, astokilotxua.

ZIZIPOZO= S-aren orde ez espainerazko Z esaten dauan umetxuari esaten jako.

ZURIKERIA= umetxuak zeozer lortu gura dauanean egiten dauazan txotxolokeriea.

LOTXU EGAINADORE,
FALTSO, TRAIIDOREA!
LOTXUK ENGAINAUKO DAU,
BAI, GURE UMEA!

(Arabako Aramaioko umeentzako lotarako abestia)

Zuk, irakurle, entzungo edota erabiliko zenduzan oneetariko berba asko. Beste asko be egon badagoz gure zaarren ago-minetan. Olako beste berbarik jakingo edo entzungo bazendu, guri esatea biotzez eskertuko geunskizu. Batu eizuz, bada, eta esan eiguzuz!

Iniaki MARTIARTU
1996.eko zezeilan

BIBLIOGRAFIA

- MARKAIDA, E. Umeen hizkuntza eta lexikoa - AHOZKO LITERATURA, GENERO TXIKAIK / GAUONTZA SORTA - LABAYRU - 1991.
- GAMINDE, I.- Umeen berbak dirala-eta - AHOZKO LITERATURA, GENERO TXIKIAK / GAUONTZA SORTA - LABAYRU - 1991.
- GAMINDE, I. Urduliz inguru berbak eta bizimodu - 1992.
- GAMINDE, I.; MARKAIDA, E. ta B. - Sopolako euskaraz - URDULIZKO EUSKERA TALDEA - 1993.
- ARGOITIA, AZKARATE, GEZURAGA - Eibarko euskeraren esakerak eta bestelako berezitasun batzuk - EIBARKO UDALA - 1995.
- GAMINDE, I., SALTERAIN. M. - Abadiñoko lexikoaz - ABADIÑOKO UDALA - 1992.
- ARRETXE, J. - Basauriko euskara - BASAURIKO UDALA - 1994.
- PEREZ BILBAO, A. - Bermeoko herri hizkera - 1991.
- VILEGAS, J. - Nire biotza - LA GRAN ENCICLOPEDIA VASCA - 1978.
- LEKUONA, M. Idaz-lan guztiak - 2. LIBURUKIA, EUSKAL ETNOGRAFIA - 1978.
- LEKUONA, J.M. - Ahozko euskal literatura - EREIN - 1982.